

Briselē, 2020. gada 26. maijā
(OR. en)

8269/20

EDUC 197
JEUN 37
EMPL 254
SOC 327

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
lepr. dok. Nr.:	7624/20+COR 1
Temats:	Padomes secinājumi par Eiropas skolotājiem un pasniedzējiem nākotnei

Pielikumā pievienoti Padomes secinājumi par Eiropas skolotājiem un pasniedzējiem nākotnei, kurus Padome saskaņā ar Padomes reglamenta 12. panta 1. punkta pirmo daļu un Padomes Lēmuma 2020/556 1. pantu pieņēma rakstiskā procedūrā 2020. gada 25. maijā.

Padomes secinājumi tiks nosūtīti publicēšanai *ES Oficiālajā Vēstnesī*, kā nolēma Pastāvīgo pārstāvju komiteja 2020. gada 14. maijā.

Padomes secinājumi par Eiropas skolotājiem un pasniedzējiem nākotnei

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ATGĀDINOT šā jautājuma politisko kontekstu, kas ir izklāstīts šo secinājumu pielikumā;

ATZĪSTOT, KA

1. Izglītība un apmācība veido cilvēci un tām ir transformējoša ietekme gan uz indivīdiem, gan uz sabiedrību. Tās ir svarīgas iedzīvotāju iesaistei sociālajā, ekonomikas, demokrātijas un kultūras dzīvē, kā arī izaugsmei, ilgtspējīgai attīstībai, sociālai kohēzijai un pārticībai Savienībā. Lietderīga, iekļaujoša un taisnīga augstas kvalitātes izglītība un apmācība ne vien nodrošina iedzīvotājiem zināšanas, prasmes un kompetences atbilstīgi šābrīža un nākotnes norisēm, bet arī ietekmē viņu attieksmi, vērtības un uzvedību, dodot viņiem iespēju būt sekmīgiem profesionālajā un personīgajā dzīvē un būt aktīviem un atbildīgiem sabiedrības locekļiem.
2. Skolotāji un pasniedzēji ¹ visos izglītības un apmācības līmeņos un veidos ir neaizstājams izglītības un apmācības virzītājspēks. Viņiem ir izšķiroša nozīme dažādas izcelsmes un dažādu vecumu indivīdu sagatavošanā tam, lai viņi dzīvotu, mācītos un strādātu mūsdienu pasaulē, kā arī turpmāku pārmaiņu radīšanā un vadīšanā.

¹ Šajos secinājumos *skolotājs* ir persona, kurai ir atzīts skolotāja (vai līdzvērtīgs) statuss saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi, savukārt *pasniedzējs* ir jebkura persona, kas veic vienu vai vairākas ar (teorētisko vai praktisko) apmācību saistītas darbības izglītības vai apmācības iestādē vai darbavietā. Tie ir gan skolotāji vispārējās izglītības līmenī, gan augstākās izglītības mācībspēki, skolotāji un pasniedzēji sākotnējā un tālākā profesionālajā izglītībā un apmācībā, kā arī agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālisti un pieaugušo pedagogi.

3. Nemitīgu sociālu, demogrāfisku, kultūras, ekonomisku, zinātnisku, vidisku un tehnoloģisku pārmaiņu kontekstā mainās izglītības un apmācības pasaule un arī skolotāju un pasniedzēju profesija, un uz viņiem tiek vērstas arvien lielākas prasības, pienākumi un ekspektācijas. Pastāvīgi jauninājumi un izaicinājumi ietekmē ne tikai vajadzīgās kompetences, bet arī skolotāju un pasniedzēju labjutību un skolotāja profesijas pievilcību.
4. Eiropas skolotāji un pasniedzēji ir Eiropas izglītības telpas balsti, un viņiem ir centrāla nozīme centienos veicināt mācīšanas Eiropas dimensiju ², palīdzēt izglītojamajiem izprast un izdzīvot Eiropas identitātes un piederības izjūtu.

ATZĪSTOT, KA

5. Pašreizējā krīze, ko izraisījusi slimība Covid-19, skolotājiem un pasniedzējiem visos izglītības un apmācības līmeņos un veidos liek saskarties ar vēl nepieredzētu izaicinājumu. Viņiem ir bijis strauji jāpārorientējas no klātienē mācīšanas uz mācīšanu, kas galvenokārt notiek attālināti un lielā mērā – virtuāli. Šādos izņēmuma apstākļos skolotāji un pasniedzēji ir izrādījuši iespaidīgu apņēmību, radošumu, sadarbību kolēģu līmenī un ir pielikuši ievērojamas pūles, lai nodrošinātu, ka gan mācīšanās, gan izglītojamo progress turpinās, tostarp snieguši atbalstu viņu labjutībai.

² Kā definēts Padomes Ieteikumā (2018. gada 22. maijs) par to, lai veicinātu kopīgas vērtības, iekļaujošu izglītību un Eiropas dimensiju mācīšanā.

6. Saskaņā ar subsidiaritātes principu, kas ietver arī skolotāja profesiju, par izglītības un apmācības sistēmu organizāciju un saturu atbildīgas ir dalībvalstis. Šajā kontekstā dalībvalstīs ir atšķirīgas prasības attiecībā uz to, kāda veida un līmeņa kvalifikācija ir vajadzīga, lai varētu strādāt skolotāja profesijā un tajā virzīties uz priekšu ³.
7. Augstāka līmeņa izglītības un apmācības pabeigšana topošajiem skolotājiem un pasniedzējiem var nodrošināt vispusīgāku kompetenču kopumu, tostarp kompetences, kas nepieciešamas, lai attīstītu profesionālu autonomiju mācīšanas praksē. Tas savukārt var veicināt lielāku apmierinātību ar darbu, kā arī to, ka profesija tiek uztverta kā vērtīga un cienījama ⁴.
8. Skolotājiem un pasniedzējiem ir pienākums sekmēt izglītojamo pamatkompetenču ⁵ un profesionālo prasmju apguvi – ne tikai, lai viņus sagatavotu sekmīgam sniegunam nākotnes darbā (un daži no šiem darba veidiem vēl pat nav zināmi), bet arī, lai kultivētu viņu sociālo atbildību un pilsonisko līdzdalību, lai nodotu cilvēciskas vērtības, kā arī lai atbalstītu viņu personisko izaugsmi un labjutību.

³ Eiropas Savienībā skolotāja darbam parasti ir nepieciešama terciārā kvalifikācija. Visizplatītākā minimālā prasība mācīšanai sākumskolas līmenī ir bakalaura grāds. Mācīšanai pamatzglītības otrajā posmā puse ES sistēmu minimālo kvalifikāciju nosaka maģistra līmenī. Mācīšanai vidusskolās lielākajā daļā ES valstu minimālā skolotāju kvalifikācija ir maģistra grāds. (*ET Monitor* 2019, 24. lpp.) Tomēr attiecībā uz agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi minimālās kvalifikācijas prasības Eiropā atšķiras. Dažās valstīs minimālās kvalifikācijas prasības ir vienādas visiem darbiniekiem, savukārt citās – dažādos amatos un profilos tiek prasīta atšķirīga kvalifikācija. Bieži vien terciārā kvalifikācija nav obligāta visam agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes personālam. (Pamatdati par agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi Eiropā, *Eurydice* ziņojums, 2019, 71. un 72. lpp.)

⁴ (*ET Monitor* 2019, 24. lpp.)

⁵ Kā definēts Padomes Ieteikumā (2018. gada 22. maijs) par pamatkompetencēm mūžizglītībā.

9. Skolotāju un pasniedzēju īpašās zināšanas par priekšmetu un pedagoģiju, kā arī viņu apņēmība, entuziasms, apmierinātība ar darbu un pašapziņa ietekmē izglītojamo mācīšanās rezultātus, progresu un labjutību. Skolotāji un pasniedzēji, būdami paraugs mūžizglītībā, var motivēt izglītojamos iesaistīties un uzņemties atbildību par savu mūžizglītību, stimulējot viņu interesi un rosinot zinātkāri un radošumu.
10. Reaģējot uz dažādajām, arvien sarežģītākajām lomām, pienākumiem un ekspektācijām no izglītojamo, iestāžu vadītāju, politikas veidotāju, vecāku un sabiedrības puses, skolotājus un pasniedzējus attiecīgos gadījumos un atbilstīgi savas valsts situācijai ir jāturpina iesaistīt un atbalstīt, lai efektīvi reaģētu uz pārmaiņām un izaicinājumiem. Šie izaicinājumi dažādās valstīs var izpausties atšķirīgā mērā, un tie jo īpaši ir saistīti (taču ne tikai) ar šādiem faktoriem:
- a) dažādu darba slodzes aspektu līdzsvarošana, bieži vien cenšoties tikt galā ar daudzskaitlīgiem administratīviem uzdevumiem, piedaloties iestādes vadīšanā, sniedzot atbalstu un norādes saviem izglītojamajiem, plānojot un atlicinot laiku sadarbībai ar kolēģiem un profesionālajai attīstībai, vienlaikus nepārtraukti pilnveidojot un uzturot sava mācīšanas darba un izglītojamo mācību rezultātu kvalitāti;
 - b) izglītojamo intelektuālā, emocionālā, sociālā un radošā potenciāla attīstības holistiska veicināšana, vienlaikus nodrošinot viņu izglītības progresu;

- c) dažādu pētniecībā balstītu mācību metožu un prakšu izmantošana, inovatīvu un digitālu metožu un pieeju integrēšana, koncentrējoties uz pieejām, kas vērstas uz izglītojamo un balstās uz kompetencēm, atbilstīgi izglītojamo mainīgajām un individuālajām vajadzībām, lai sekmētu mācīšanās procesu un atbalstītu mācīšanās un mācīšanas līdzradīšanu, vienlaikus nodrošinot, ka šādas prakses ir iekļaujošas, sociāli taisnīgas un objektīvas;
- d) darbs vidē, ko pārveidojusi tehnoloģija, digitalizācija un mākslīgais intelekts, pievēršot uzmanību to pedagoģiskajam potenciālam un ētiskam, drošam un atbildīgam izmantojumam;
- e) darbs valodu un kultūru ziņā daudzveidīgās klasēs un mācību vidē, kur izglītojamajiem ir dažāda sociālekonomiska izcelsme un dažādas vajadzības, tostarp īpašas izglītības vajadzības ⁶, un iekļautības nodrošināšana;
- f) piedalīšanās politikas veidošanā, jo īpaši izglītības un apmācības reformu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā, tostarp pastāvīgā mācību programmu pārskatīšanā;
- g) atbalstošas un konstruktīvas gaisotnes veidošana mācību vidē, tostarp pozitīvu un savstarpēji atbalstošu attiecību veidošana kolektīvā un attiecīgos gadījumos ar citiem izglītības darbiniekiem, izglītojamajiem, ģimenes locekļiem un darba devējiem;
- h) uzvedības pārvaldība klasē un dažādu veidu vardarbības, tostarp kibervardarbības, kas var negatīvi ietekmēt izglītojamo rezultātus un veselību, iespējama prevencija; turklāt – iespējams, darbs ar vardarbīgas uzvedības izpausmēm, kas vērstas uz viņiem pašiem;

⁶ Pamatojoties uz *TALIS 2018.* gada datiem, 21 % skolotāju norāda, ka ir nepieciešama papildu apmācība tādu audzēkņu mācīšanā, kam ir īpašas vajadzības, 16 % – IKT izmantošanā mācīšanai, un apmēram 13 % – mācīšanā daudzvalodu un daudz kultūru vidē (*ET Monitor 2019*, 10. lpp.). Dati liecina, ka arī Eiropas augstskolu studentu sastāvs kļūst arvien daudzveidīgāks (*Eurostudent VI (2016–2018)*).

- i) piemērotu vērtēšanas rīku, kritēriju un metožu izvēle, kas pielāgoti iecerētajiem mācīšanās rezultātiem, lai katram izglītojamajam sniegtu kvalitatīvu un savlaicīgu atgriezenisko saiti, kas var ievirzīt un uzlabot viņu turpmāko mācīšanos;
 - j) mācīšana ar bieži vien ierobežotiem resursiem, tostarp nepietiekamu vai neatbilstošu izglītības infrastruktūru, mācību telpām, aprīkojumu un rīkiem, tostarp rīkiem, kas ļauj mācīties tiešsaistē.
11. Šie izaicinājumi ir vēl sarežģītāki jauniem (nesen kvalifikāciju ieguvušiem) skolotājiem un pasniedzējiem, jo jau no pirmajiem mācīšanas vai pasniegšanas gadiem viņiem ir tādi paši pienākumi kā pieredzējušākajiem kolēģiem. Turklāt bieži var gadīties, ka viņiem jāstrādā sarežģītā vidē, piemēram, izglītības un apmācības iestādēs, kurās ir lielāks tādu izglītojamo īpatsvars, kuri nāk no sociālekonomiski nelabvēlīgas vides vai kuriem ir migrantu izcelsme⁷. Vecāki skolotāji un pasniedzēji var saskarties ar citām grūtībām, piemēram, paaudžu plaisu darbavietā.
12. Un vēl – skolotāji un pasniedzēji, kas strādā lauku apvidos, attālās vai nelabvēlīgā situācijā esošās teritorijās, var sastapties ar papildu izaicinājumiem, piemēram, saistībā ar profesionālo izolāciju, ierobežotu infrastruktūru, tostarp digitālo infrastruktūru, piekļuvi atbalstam un profesionālās attīstības iespējām vai mācīšanu klasēs, kurās ir dažāda vecuma izglītojamie, un apvienotās klasēs. Tāpat skolotāji un pasniedzēji, kas strādā blīvi apdzīvotās pilsētu teritorijās, var saskarties ar nopietnākām problēmām, kas saistītas ar tādu izglītojamo mācīšanu, kuri nāk no dažādām daudzvalodu, daudz kultūru un sociālekonomiskām vidēm.

⁷ *ET Monitor* 2019 (21. lpp.).

13. Kaut gan daudziem skolotājiem un pasniedzējiem daudzas no problēmām ir vienādas, pastāv arī specifiskas problēmas, kas izpaužas dažādi dažādās dalībvalstīs, saistībā ar dažādu līmeņu un veidu izglītību un apmācību, cita starpā šādas:

a) agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē:

- grūtības piesaistīt un noturēt kvalificētus un labi apmācītus agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes speciālistus;
- personāla novecošana un dzimumu nelīdzsvarotība, proti, sieviešu pārsvars personālā;
- nepievilcīgi darba apstākļi, tostarp liels bērnu skaits uz vienu darbinieku, un pievilcīgu karjeras iespēju trūkums, kā arī iespēju trūkums pastāvīgai profesionālajai attīstībai;

b) skolās:

- pastāv grūtības piesaistīt un noturēt daudzsoļošus skolotāju sākotnējās izglītības studentus ⁸, kā arī piesaistīt absolventus un noturēt profesijā praktizējošus skolotājus;
- skolotāji noveco; pastāv arī dzimumu nelīdzsvarotība, proti, sievietes ir pārsvarā, jo īpaši konkrētos priekšmetos un konkrētos izglītības līmeņos; turklāt profesijā, iespējams, kultūras ziņā nav pārstāvēta kopiena, kuru tā apkalpo;
- tas viss atspoguļojas skolotāju trūkumā, ar ko saskaras daudzas dalībvalstis gan kopumā, gan konkrētās ģeogrāfiskās teritorijās, gan konkrētās priekšmetu jomās (piemēram, zinātne, tehnoloģija, inženierzinātnes un matemātika), vai arī tādu skolotāju trūkumā, kam ir kompetence audzēkņu ar īpašām vajadzībām mācīšanā, mācīšanā daudz kultūru vai daudzvalodu vidē vai tādu audzēkņu mācīšanā, kas nāk no sociālekonomiski nelabvēlīgas vides ⁹;

⁸ Trūkst studentu, kas piesakās uz skolotāju sākotnējo izglītību, kā arī ir augsts izstāšanās rādītājs (Skolotāja profesija Eiropā: pieejamība, tālākvirzība un atbalsts, *Eurydice*, 2018, 10. lpp.).

⁹ *ET Monitor* 2019, 9., 10., 21. lpp.

c) profesionālajā izglītībā un apmācībā:

- skolotājiem un pasniedzējiem līdztekus laikmetīgu profesionālo vai tehnisko prasmju un zināšanu mācīšanai vajadzētu būt kompetentiem arī veicināt un attīstīt pamatprasmes un pamatkompetences;
- varētu palielināties vajadzība pēc hibrīdmodeļa skolotājiem un pasniedzējiem, kas strādā gan profesionālās izglītības un apmācības iestādēs, gan uzņēmumos;
- ir vajadzīga arī sadarbība starp skolotājiem un pasniedzējiem, jo īpaši uzņēmumu iekšienē strādājošiem pasniedzējiem, ņemot vērā, ka viņu loma un pienākumi cits citu papildina, jo īpaši, īstenojot mācekļības un mācīšanos darbavietā;
- tā kā darbs privātajā sektorā, iespējams, sniedz lielāku stimulu, tas varētu būt pievilcīgāks par darbu profesionālās izglītības un apmācības iestādēs;
- daudzas dalībvalstis saskaras ar problēmām, kas saistītas ar skolotāju un pasniedzēju novecošanu;

d) pieaugušo izglītībā:

- pieaugušo pedagogiem ir nozīmīga loma gan pamata, gan profesionālo zināšanu, prasmju un kompetenču veicināšanā un attīstīšanā;
- viņiem varētu nākties saskarties ar izaicinājumiem, ko rada izglītojamo rakstprātība, rēķinprātība un valodas grūtības vai slikta izglītības un apmācības pieredze;
- tā kā pieaugušo pedagogi bieži vien strādā ar daudzveidīgām izglītojamo grupām, viņiem ir jābūt gataviem piemērot dažādas un efektīvas mācīšanas stratēģijas un metodes, lai apmierinātu izglītojamo vajadzības, stimulētu viņu motivāciju un ņemtu vērā viņu mācīšanās trajektorijas;
- lai dotu indivīdiem iespējas mācīties kvalifikācijas pilnveides vai pārkvalificēšanās vajadzībām, skolotāju un pasniedzēju loma varētu būt jāpārskata, ņemot vērā viņu iespējamo ieguldījumu neformālās un ikdienējās mācīšanās rezultātā iegūto prasmju ievirzīšanā un validēšanā;
- pieaugušo pedagogiem varētu būt pienākums sadarboties ar darba devējiem saistībā ar mācīšanos darbavietā;
- pieaugušo pedagogi bieži vien nav konkrēti sagatavoti mācīt pieaugušos un varētu būt daļēja laika darbinieki vai pašnodarbinātie, tāpēc viņu profesionalizācija ir nozīmīgs izaicinājums pieaugušo izglītības kvalitātes nodrošināšanai;

e) augstākajā izglītībā:

- kvalifikācijas prasības akadēmiskajā profesijā bieži vien nav vērstas uz to, lai kandidātiem nodrošinātu pienācīgas pedagoģiskās prasmes;
- ne visās dalībvalstīs pastāv plašas, sistēmiskas iespējas pastāvīgai profesionālajai attīstībai, kas vērsta uz akadēmiskā personāla pedagoģisko prasmju uzlabošanu;
- netiek pievērsta pietiekama uzmanība atbalstam personāla attīstībai starpiestāžu līmenī, tostarp starptautiskajai mācīšanas mobilitātei, kā arī prakses kopienu un profesionālo tīklu veidošanai;
- studentu sastāva daudzveidība prasa, lai tiktu izmantotas dažādas mācīšanas metodes, kuru pamatā ir uz studentiem vērsta pieeja, kas augstākās izglītības iestādēm varētu būt izaicinājums;
- dažās akadēmiskajās disciplīnās pastāv dzimumu nelīdzsvarotība, un jo īpaši sievietes ir nepietiekami pārstāvētas augstākajos amatos;
- kaut gan mācīšana ir viens no trim augstākās izglītības uzdevumiem, apsvērumos par karjeras izaugsmi pētniecība bieži vien tiek vērtēta augstāk nekā pedagoģiskais darbs; mācīšana lielākā mērā bieži vien tiek prasīta no zemāka vai vidēja ranga personāla, jo karjeras attīstības rezultātā bieži vien tiek mazāk darīts pedagoģiskais darbs un vairāk laika tiek veltīts pētniecībai ¹⁰.

14. Lai arī prasības skolotājiem un pasniedzējiem kļūst arvien komplicētākas un viņu profesija – sarežģītāka, daudzi no viņiem nejūt sabiedrības cieņu vai novērtējumu ¹¹ un daudzās dalībvalstīs profesija zaudē savu pievilcību.

¹⁰ Augstākās izglītības modernizācija Eiropā: akadēmiskais personāls 2017, *Eurydice*, 2017.

¹¹ Pamatojoties uz *TALIS* 2018. gada datiem, 18 % pamatizglītības otrā posma skolotāju Eiropas Savienībā uzskata, ka viņu profesiju sabiedrība novērtē, un šis rādītājs krītas atbilstoši profesijā pavadītajam laikam, tāpat kā krītas tādu skolotāju īpatsvars (vairākās ES valstīs), kuri joprojām izvēlētos skolotāja darbu (*ET Monitor* 2019, 9. lpp.).

15. Ir būtiski svarīgi turpināt attīstīt un atjaunināt skolotāju un pasniedzēju kompetences, nodrošināt viņu īpašās zināšanas un veicināt viņu autonomiju un iesaisti, un sekmēt viņu personīgo un profesionālo labjutību, motivāciju un vērtības sajūtu, sagatavojot viņus pienācīgi reaģēt uz pārmaiņām, taču arī mudinot viņus būt proaktīviem un inovatīviem savā profesijā.
16. Lai to panāktu, ir jāturpina izstrādāt valsts līmeņa politiku nolūkā mērķtiecīgi un visaptveroši atbalstīt skolotāju un pasniedzēju darbu, ņemot vērā prasības un apmācības vajadzības, ko apzinājuši paši skolotāji un pasniedzēji, kā arī mācīšanās kopienu vajadzības plašākā mērogā, attiecīgus izglītības pētījumu konstatējumus un vispārējos valsts izglītības un apmācības politikas mērķus. Turklāt ir lietderīgi piedāvāt dažādus apmācības modeļus, tostarp klātienē, virtuāli, jauktu apmācību un mācīšanos darbavietā.
17. Visos skolotāju un pasniedzēju izglītības un apmācības līmeņos un daļās ir vajadzīga papildinoša un visaptveroša pieeja. Tam būtu jāietver studentu piesaiste un atlase, skolotāju sākotnējā izglītība (tostarp stažēšanās), ievadišana profesijā un kvalitatīva mentorēšana, kā arī pastāvīgas profesionālās attīstības veicināšana un atbalstīšana visā viņu pedagoģiskās karjeras laikā un attiecīgos gadījumos – novērtēšanas mehānismi. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš jaunajiem skolotājiem, sniedzot viņiem papildu ievirzi un mentorēšanu, lai atvieglotu viņu karjeras sākumu un palīdzētu apmierināt viņu specifiskās vajadzības.

18. Ņemot vērā valstu apstākļus, tam pamatā varētu būt pienācīgi atjaunināti un atbilstīgi visaptveroši valsts kompetenču satvari skolotājiem un pasniedzējiem ¹², kas izstrādāti strukturētā un sistemātiskā dialogā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un kas atspoguļo mūsdienīgas un inovatīvas pedagoģiskās pieejas, stratēģijas un metodes, kā arī no jaunus apstākļus sabiedrībā kopumā. Šajā ziņā ir svarīgi, lai skolotāju un pasniedzēju izglītība un apmācība profesionālās darbības gaitā sistemātiskāk aptvertu tēmas un mācību iespējas, kas saistītas ar darbu daudzvalodu un multikulturālā vidē, darbu ar izglītojamajiem ar īpašām vajadzībām un izglītojamajiem, kas nāk no nelabvēlīgas vides, digitālo pedagoģiju, ilgtspējīgu attīstību un veselīgu dzīvesveidu. Šajā kontekstā īpaša uzmanība būtu jāpievērš prasībām un vajadzībām, ko norādījuši paši skolotāji un pasniedzēji ¹³.
19. Skolotāju un pasniedzēju pastāvīga profesionālā attīstība būtu jāuzskata par priekšnosacījumu kvalitatīvas mācīšanas un apmācības nodrošināšanai; tāpēc skolotāji un pasniedzēji būtu jā mudina pārdomāt savu praksi un apmācības vajadzības, kā arī būtu jāmotivē un jāatbalsta viņu iesaistīšanās, piedāvājot kvalitatīvas apmācības iespējas, kā arī dodot viņiem laiku piedalīties un sniegtot stimulus.
20. Skolotāju un pasniedzēju profesionālo attīstību pozitīvi var ietekmēt saiknes stiprināšana ar pētniekiem, kas var veicināt pētniecībā balstītu, inovatīvu un uzlabotu mācīšanas praksi.

¹² Lielākā daļa Eiropas valstu pieņem satvarus, kuros aprakstīts kompetenču kopums, kādam skolotājiem būtu jāpiemīt vai kas būtu jāattīsta karjeras gaitā. Tomēr praksē šādi satvari atšķiras pēc formāta, detalizācijas pakāpes, vērtības un pielietojuma (*ET Monitor* 2019, 34. lpp.).

¹³ Pamatojoties uz *TALIS* 2018. gada datiem, 21 % skolotāju norāda, ka ir nepieciešama papildu apmācība tādu audzēkņu mācīšanā, kam ir īpašas vajadzības, 16 % – IKT izmantošanā mācīšanai, un apmēram 13 % – mācīšanā daudzvalodu un daudz kultūru vidē (*ET Monitor* 2019, 10. lpp.).

21. Spēcīga mācību pieredze un vērtīga iespēja dalībnieku sociālo, starpkultūru, daudzvalodu un starppersonu kompetenču veidošanā gan studentiem skolotāju sākotnējā izglītībā, gan praktizējošiem skolotājiem un pasniedzējiem pastāvīgajā profesionālajā attīstībā ir pārrobežu mobilitāte – vai nu īstermiņā, vai ilgākā termiņā, fiziska, virtuāla vai jaukta. Tomēr gan studentu, gan praktizējošu skolotāju mobilitāti kavē tādi šķēršļi kā valodu kompetences trūkums vai aizvietotāju atrašana praktizējošiem skolotājiem. Turklāt skolotāju sākotnējās izglītības programmām bieži vien piemīt vāja starptautiskā dimensija un zema studiju un stažēšanās mobilitāte, ja salīdzina ar studiju programmām citās disciplīnās ¹⁴, un pastāv problēmas saistībā ar ārvalstīs pavadītu mobilitātes periodu un mācīšanās rezultātu atzīšanu.
22. Motivāciju strādāt profesijā un tajā palikt, kā arī motivāciju mūžizglītībai var palielināt iespējas, kas saistītas ar dažādām karjeras izvēlēm skolotāja profesijā, kuras piedāvātu vairākas trajektorijas profesionālajai izaugsmei. Tās var iedrošināt skolotājus un pasniedzējus palikt uzticīgiem profesijai un apņēmīgi nodoties gan izglītojamo, gan pašiem savām mācībām visā darba mūža garumā. Savukārt ir vienlīdz svarīgi, lai skolotāji un pasniedzēji netiktu pārmērīgi noslogoti ar administratīviem uzdevumiem tā, ka tas apgrūtinātu pievēršanos mācīšanai.
23. Skolotāji un pasniedzēji tāpat kā iestāžu vadītāji ar savām zināšanām, īpašo pieredzi un praktiskām atziņām var sniegt ieguldījumu politikas veidošanā. Vienlaikus viņu iesaiste politikas veidošanā var palielināt līdzatbildības sajūtu un tādējādi labvēlīgi ietekmēt dažādu politikas iniciatīvu un reformu īstenošanas rezultātus.

¹⁴ Skolotāju studentu starptautiskā mobilitāte skolotāju sākotnējās izglītības laikā (rēķinot tādu skolotāju īpatsvaru, kuri ir pavadījuši studiju laiku ārzemēs skolotāju sākotnējās izglītības ietvaros) nav ļoti izplatīta un tā ievērojami atšķiras no dalībvalsts uz dalībvalsti (*ET Monitor*, 26. lpp.).

24. Skolotāju un pasniedzēju labjutība ietekmē viņu apmierinātību ar darbu un darba entuziasmu, un tā atstāj iespaidu uz profesijas pievilcību un attiecīgi – uz viņu palikšanu profesijā. Tā ir svarīgs kvalitātes un snieguma faktors, kas ir korelatīvi saistīts ar viņu pašu motivāciju un izglītojamo motivāciju un sasniegumiem.
25. Svarīgi labjutības aspekti var būt saistīti cita starpā ar izpratni par ekspektācijām un to pārvaldību; darba slodzi, darba vidi, tostarp mācīšanas un mācīšanās drošumu, un darba apstākļiem; pieejamo atbalstu no kolēģiem un mācību iestādes; attiecībām ar izglītojamajiem, vecākiem, kolēģiem un iestāžu vadītājiem; un cieņu un novērtējumu, ko sniedz sabiedrība kopumā. Ja šie faktori trūkst vai ar tiem saistītā pieredze nav pozitīva, tas var izraisīt fizisku un emocionālu nogurumu, stresu un izdegšanu, kas ietekmē garīgo un fizisko veselību.
26. Lai atbalstītu gan skolotāju un pasniedzēju, gan izglītojamo sasniegumus un labjutību, lietderīgi ir veidot un veicināt sadarbīgas mācīšanās kopienas un sadarbīgu komandas darba kultūru starp skolotājiem un pasniedzējiem, viņu kolēģiem un iestāžu vadītājiem, izglītojamajiem, vecākiem un citām ieinteresētajām personām, piemēram, darba devējiem. Pieredzējušiem skolotājiem un pasniedzējiem var būt nozīmīga loma kā jaunāku kolēģu mentoriem, un tajā pašā laikā viņi var gūt labumu no paaudžu saskarsmes. Turklāt ir svarīgi stimulēt augšupēju, kolēģu sadarbībā balstītu profesionālo mācīšanos, veicināt izglītojošu un līdzdalīgu līderību, kas vairo uzticēšanos, iedvesmo un motivē izglītības darbiniekus. Turklāt vajadzības gadījumā varētu izmantot novērtēšanu, lai atbalstītu uzlabojumus viņu darbā, sniedzot konstruktīvu izvērtējumu un atgriezenisko saiti par viņu sniegumu, nosakot kritērijus paaugstināšanai un atzinībai tiem, kuriem ir ievērojami sasniegumi.

27. Pietiekami, iedarbīgi un ilgtspējīgi ieguldījumi skolotājos un pasniedzējos ir ieguldījums izglītības un apmācības kvalitātē. Tie aptver dažādus aspektus, piemēram, ieguldījumus izglītības un apmācības iespējās skolotājiem un pasniedzējiem, pienācīgā infrastruktūrā un mācību telpās, rīkos un resursos, kā arī atalgojumā ¹⁵.
28. Izstrādājot stimulus skolotāju un pasniedzēju trūkuma problēmas risināšanai, varētu apsvērt visu iepriekš minēto. Vēl citas izskatāmās iespējas var ietvert stipendijas studentu pievilināšanai attiecīgām studiju programmām vai tādu speciālistu pieņemšanu darbā, kuriem kvalifikācija nav pedagoģijas jomā, vienlaikus rūpējoties par to, lai tiktu veicināta un atbalstīta augstas kvalitātes izglītība un apmācība.

AICINA DALĪBVALSTIS, PIENĀCĪGI IEVĒROJOT INSTITUCIONĀLO AUTONOMIJU UN SASKAŅĀ AR APSTĀKĻIEM KONKRĒTAJĀ VALSTĪ

29. Turpināt un veikt papildu centienus iesaistīt skolotājus un pasniedzējus izglītības un apmācības politikas veidošanā visos politikas izstrādes līmeņos, palielinot sadarbību, sekmējot viņu līdzatbildību procesā, kā arī viņu autonomiju šīs politikas praktiskajā piemērošanā.
30. Ņemt vērā, ka, izstrādājot ar skolotāju un pasniedzēju izglītību un apmācību saistītu politiku, ir vajadzīga visaptveroša pieeja skolotāju un pasniedzēju sākotnējai izglītībai, ievadīšanai profesijā un pastāvīgai profesionālajai attīstībai.
31. Veicināt un atbalstīt skolotāju un pasniedzēju lielāku līdzdalību pastāvīgā profesionālajā attīstībā, jo īpaši, veicot turpmākus pasākumus, ar ko novērš šķēršļus līdzdalībai un iespējām, un tiekties uz to, lai karjeras izaugsmē par pamatelementiem kļūtu pienācīga novērtēšana un pastāvīgas profesionālās attīstības vērtības atzīšana.

¹⁵ Dati liecina, ka algai ir ietekme uz skolotāju un pasniedzēju piesaisti un noturēšanu, kā arī uz mācību rezultātiem. Skolotāju algas bieži vien ir zemākas nekā citu tādu darbinieku vidējās algas, kam ir terciārā izglītība. (*ET Monitor* 2019, 39. un 40. lpp.).

32. Mudināt izglītības un apmācības iestādes skolotājiem un pasniedzējiem nodrošināt iedarbīgas un pētniecībā balstītas pastāvīgas profesionālās attīstības iespējas, kuru pamatā ir sadarbība, kolēģu vērošana un mācīšanās no tiem, orientējošas norādes, mentorēšana un tīklošana. Šādu iespēju izstrādē attiecīgā gadījumā mudināt izglītības un apmācības iestādes paplašināt mācību piedāvājumu, iekļaujot mazākas mācīšanās vienības, piemēram, tādas, kuru rezultātā varētu iegūt mikroapliecinājumus, ņemot vērā kvalitātes nodrošināšanas pasākumus.
33. Turpināt palīdzēt augstākās izglītības iestādēm, vienlaikus pilnībā respektējot to autonomiju, uzlabot akadēmiskā personāla kompetences piemērot pētniecībā balstītas un uz studentiem vērstas mācīšanās, mācīšanas un novērtēšanas pieeju un izveidot un ievērot skaidrus, pārredzamus un taisnīgus darbā pieņemšanas un nodarbināšanas procesus, kuros tiek atzīta pedagoģiskā darba vērtība ¹⁶, kas būtu jāņem vērā arī karjeras izaugsmes politikā un praksē.
34. Pētīt iespējas skolotāju un pasniedzēju karjeras dažādošanai un valstu karjeras satvaru izstrādei, lai palīdzētu realizēt viņu karjeras vēlmes un motivāciju, kā arī apmierināt viņu mācīšanās vajadzības.
35. Motivēt izglītības un apmācības iestādes savās mācīšanās, attīstības un internacionalizācijas stratēģijās stingri iestrādāt skolotāju un pasniedzēju mobilitāti (fizisku, virtuālu vai jauktu), tostarp mācīšanās nodrošinājumā kā neatņemamu daļu izmantojot tādu Eiropas rīku potenciālu kā e-mērķsadarbība un *EPALE*. Kad vien iespējams un saskaņā ar valstu regulējumu un valstu konkrētajiem apstākļiem, skolotāju un pasniedzēju pastāvīgā profesionālajā attīstībā validēt prasmes un kompetences, kas iegūtas, izmantojot Eiropas rīkus un mobilitāti.

¹⁶ 1.3. un 1.5. standarts, Standarti un pamatnostādnes attiecībā uz kvalitātes nodrošināšanu Eiropas augstākās izglītības telpā, 2015.

36. Īstenot papildu centienus mobilitātes veicināšanai gan studentu, gan praktizējošu skolotāju un pasniedzēju vidū, un likvidēt ilgstošus šķēršļus nolūkā palielināt līdzdalības rādītājus. Šajā ziņā mudināt augstākās izglītības iestādes, kas atbild par skolotāju sākotnējo izglītību, savā mācību piedāvājumā pilnībā izmantot mobilitātes potenciālu, kas attiecīgā gadījumā var ietvert mobilitātes "logus" studiju programmās. Papildus tam praktizējošu skolotāju un pasniedzēju profesionālajā attīstībā veicināt dalību dažādu veidu mobilitātē, tostarp, cenšoties rast ilgtspējīgus risinājumus aizvietošanas vajadzībām.
37. Lai uzlabotu profesijas pievilcību un statusu, ieguldīt pasākumos, kas saistīti ar viņu sākotnējās izglītības un pastāvīgas profesionālās attīstības, darba apstākļu un karjeras perspektīvu pilnveidi, kā arī pasākumos, kuru mērķis ir pastiprināt viņu noturību un palielināt labjutību, lai viņus atbalstītu, kad jātiek galā ar darba aspektiem, kas izraisa stresu. Pievēršoties šiem aspektiem, ir svarīgi ļaut efektīvi iesaistīties sociālajiem partneriem.
38. Sadarboties un apmainīties pieredzē un informācijā, kas saistīta ar norisēm politikas izstrādē attiecībā uz skolotājiem un pasniedzējiem, tostarp skolotājiem un pasniedzējiem domāto valsts kompetenču satvaru izstrādē un pārskatīšanā.

AICINA KOMISIJU SASKAŅĀ AR TĀS ATTIECĪGAJĀM KOMPETENCĒM UN PIENĀCĪGI IEVĒROJOT SUBSIDIARITĀTES PRINCIPU

39. Lai atvieglotu studentu un praktizējošu skolotāju un pasniedzēju mobilitāti, sadarbībā ar dalībvalstīm sekmēt dialogu un izskatīt šķēršļus, tostarp strukturālos aspektus un mācību periodu ārvalstīs rezultātu un akadēmisko kvalifikāciju atzīšanu, un sniegt norādes izglītības un apmācības iestādēm uzlabot mobilitāti un paplašināt studējošo skolotāju un pasniedzēju starptautisko perspektīvu.

40. Lai papildinātu valstu pašreizējos centienus, izpētīt iespēju sagatavot priekšlikumu attiecīgam uz brīvprātības pamata izmantojamam Eiropas kompetences satvaram ¹⁷, ar ko sekmētu tādu zināšanu, prasmju un attieksmju attīstīšanu un novērtēšanu, kas saistītas ar ilgtspējīgu attīstību.
41. Atbalstīt ciešāku sadarbību starp izglītības un apmācības iestādēm Savienībā, lai stiprinātu pētniecībā balstītu skolotāju izglītību, atbalstītu pārrobežu mobilitāti un kopīgas mācību iespējas skolotāju profesionālās attīstības gaitā, piemēram, veicinot valstu izglītības un apmācības iestāžu brīvprātīgu sadarbību un tīklošanu Savienības līmenī Eiropas skolotāju apmācības akadēmiju formā.
42. Lai papildinātu jau esošos valsts līmeņa centienus, izpētīt iespēju izstrādāt Eiropas pamatnostādnes, ko varētu brīvprātīgi izmantot karjeras satvaru izveidē valsts līmenī, par pamatu ņemot "Izglītība un apmācība 2020" darba grupas skolu jautājumos darbu, lai pievērstos skolotāju un pasniedzēju virzībai plašākā perspektīvā un reaģētu uz viņu mērķiem, motivāciju un ambīcijām.
43. Sadarbībā ar dalībvalstīm veicināt esošo tiešsaistes platformu, piemēram, e-mērķsadarbība, *School Education Gateway* un *EPALE*, izmantošanu un apsvērt to pilnveidi, un izskatīt iespējas, kā paplašināt to pielietojumu mobilitātes veicināšanā gan studentu, gan praktizējošu skolotāju un pasniedzēju vidū, piemēram, partneru atrašanās mobilitātes projektiem un nodrošinot platformu mobilitātes sagatavošanai un pēcpasākumiem.
44. Lai sekmētu skolotāja profesijas vērtības apzināšanos, popularizēt skolotāja profesijas svarīgumu un izcelt kvalitatīvu mācīšanu, izpētīt, vai ir iespējams (un ar kādu pievienoto vērtību) ieviest gadskārtēju Eiropas atbalvojumu izciliem skolotājiem vai pasniedzējiem, piemēram, par inovācijas, iekļautības vai Eiropas dimensijas veicināšanu mācību darbā.

¹⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: "Eiropas zaļais kurss", 2019. gada 11. decembris (19. lpp.).

45. Turpināt atbalstīt izglītības un apmācības iespēju izstrādi potenciāliem un praktizējošiem skolotājiem un pasniedzējiem, kā arī viņu mobilitāti, jo īpaši, izmantojot programmu "Erasmus+" un Eiropas strukturālos un investīciju fondus (īpaši Eiropas Sociālo fondu) un to pēctečus.

 46. Pilnībā ņemt vērā šos secinājumus, kad tiks izstrādāti priekšlikumi attiecībā uz Eiropas izglītības telpu un jauno stratēģisko satvaru sadarbībai izglītības un apmācības jomā, tostarp, turpinot labas prakses apmaiņu starp dalībvalstīm.
-

Politiskais konteksts

1. Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanu (2007. gada 15. novembris).
2. Padomes secinājumi par skolotāju un skolu vadītāju profesionālo pilnveidošanos (2009. gada 26. novembris).
3. Padomes secinājumi par efektīvu izglītības vadību (2013. gada 25. un 26. novembris).
4. Padomes secinājumi par skolotāju efektīvu izglītību (2014. gada 20. maijs).
5. Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par iekļautību daudzveidībā, lai nodrošinātu augstas kvalitātes izglītību visiem iedzīvotājiem (2017. gada 17. februāris).
6. Padomes secinājumi par skolu attīstību un izcilu mācīšanu (2017. gada 20. novembris).
7. Eiropas pedagogu digitālo kompetenču satvars (2017).
8. Padomes Ieteikums par to, lai veicinātu kopīgas vērtības, iekļaujošu izglītību un Eiropas dimensiju mācīšanā (2018. gada 22. maijs).
9. Padomes ieteikums par pamatkompetencēm mūžizglītībā (2018. gada 22. maijs).
10. Padomes Ieteikums par kvalitatīvām pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (2019. gada 22. maijs).
11. Padomes Ieteikums par visaptverošu pieeju valodu mācīšanai un apguvei (2019. gada 22. maijs).
12. *TALIS* – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskais mācīšanas un mācīšanās apsekojums (2018).
13. *ET Monitor* – 2019. gada Izglītības un apmācības pārskats.